



Witalis Pellowski, Damian Machaj

*Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. Gen. Tadeusza Kościuszki*

*ul. Czajkowskiego 109, 51-150 Wrocław, e-mail:witalis\_pellowski@wp.pl*

## WSPÓLDZIAŁANIA KOMPONENTU WOJSKOWEGO ZE SPECJALISTYCZNYMI GRUPAMI RATOWNICTWA PODCZAS LIKWIDACJI SKAŻEŃ

**Streszczenie.** W artykule przedstawiono problematykę współdziałania pomiędzy specjalistycznymi grupami ratownictwa chemicznego Państwowej Straży Pożarnej (PSP) a komponentami wojsk chemicznych, które w ramach Chemicznych i Radiacyjnych Zespołów Awaryjnych wydzielane są jako grupy zadaniowe do wsparcia podczas działań kryzysowych. Analiza wspólnych ćwiczeń i zdobytych tą drogą doświadczeń posłużyła do sformułowania postulatów zmierzających do poprawy kompatybilności sprzętowej i doskonalenia taktyki działania. Sprzęt, jakim dysponują Wojska Chemiczne, pozwala na prowadzenie likwidacji skażeń ludzi i sprzętu, co było niejednokrotnie testowane podczas przygotowań do udziału w HRF (High Readiness Forces) Sił Odpowiedzi NATO. Współpraca szkoleniowa z grupami ratownictwa chemicznego PSP stanowi ważny element uzupełnienia potencjału możliwości w różnych sytuacjach. Doświadczenia międzynarodowe pozwalają na inkorporowanie niektórych rozwiązań do jednostek wojskowych i PSP.

**Słowa kluczowe:** likwidacja skażeń, ratownictwo, współdziałanie.

### Wprowadzenie

Wojska Chemiczne wraz z Wojskami Inżynieryjnymi są najczęściej powoływane do wsparcia organów administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych. Współdziałają one wówczas bezpośrednio ze specjalistycznymi zespołami (grupami) Państwowej Straży Pożarnej. Pododdziały Wojsk Chemicznych posiadają specjalistyczny sprzęt zapewniający wykonanie zadań związanych z rozpoznaniem i likwidacją skażeń chemicznych, biologicznych i promieniotwórczych. W sytuacjach i na zasadach opisanych w Ustawie o zarządzaniu kryzysowym [1] do wykonywania specjalistycznych zadań wydzielane są komponenty (grupy zadaniowe), których zadaniem jest wsparcie i współdziałanie

z organami administracji publicznej, a w głównej mierze z PSP. Zadania w tym zakresie wynikają przede wszystkim z zagrożeń niemilitarnych takich, jak: powodzie, silne wiatry, susze, epidemie, plagi zwierzęce, pożary, awarie chemiczne, katastrofy komunikacyjne, katastrofy budowlane.

Zasady udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na wypadek wprowadzenia stanu klęski żywiołowej zostały unormowane w Ustawie o stanie klęski żywiołowej [2]. W myśl zapisów ustawy pododdziały wojskowe mogą zostać wykorzystane w czasie stanu klęski żywiołowej. Jeżeli użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub niewystarczające, Minister Obrony Narodowej może przekazać do dyspozycji wojewody, na którego obszarze działania występuje klęska żywiołowa, pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań związanych z zapobieżeniem skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięciem.

„Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej” [3], jest dokumentem uwzględniającym udział – Sił Zbrojnych w reagowaniu na pozamilitarne zagrożenia kryzysowe (również te o charakterze ponadnarodowym) poprzez wspieranie działań sił i środków bezpieczeństwa wewnętrznego. Ponadto „Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej” podkreśla, że: „istotnym zadaniem Sił Zbrojnych RP jest również wspieranie pozostałych organów państwa w zapewnianiu bezpieczeństwa wewnętrznego Polski i udzielanie niezbędnej pomocy wojskowej właściwym instytucjom i służbom rządowym oraz samorządowym, organizacjom cywilnym i społeczeństwu w reagowaniu na zagrożenia”.

Biorąc pod uwagę powyższe zapisy aktów i dokumentów normatywnych, wyraźnie widać, iż w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych społeczeństwo może oczekiwać pomocy ze strony wojska.

O możliwości udziału sił zbrojnych w zwalczaniu klęsk żywiołowych mówi również Ustawa o powszechnym obowiązku obrony [4] w art. 3, który odnosi się do tej kwestii w następujący sposób: „Siły Zbrojne mogą ponadto brać udział w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania życia ludzkiego”.

Zadania Żandarmerii Wojskowej z tytułu udziału w likwidacji skutków klęsk żywiołowych określa Ustawa o Żandarmerii Wojskowej [5]. Zgodnie z jej zapisami, żandarmi partycypują w: zwalczaniu klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków oraz czynnie uczestniczą w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych, mających na celu ochronę życia i zdrowia oraz mienia.

## **Aktywacja sił i środków Sił Zbrojnych RP do pomocy organom administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych**

Użycie Sił Zbrojnych w sytuacjach kryzysowych nie musi być poprzedzone wprowadzeniem stanów nadzwyczajnych. Wojsko z racji posiadania odpowiedniej ilości sprzętu, wyposażenia, a także wyszkolonych zasobów osobowych jest stale przygotowane do wsparcia komponentu cywilnego w zakresie przeciwdziałania, zwalczania i usuwania skutków sytuacji kryzysowych. Procedura wykorzystania wojska w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych może odbywać się w trzech wariantach.

**Podstawowa** – opiera się na założeniu, że przedstawiciel określonego szczebla władzy państwowej, na którego terenie wystąpiło zagrożenie, którego nie jest w stanie własnymi siłami i środkami przezwyciężyć, zwraca się do organu nadrzędnego o pomoc. W sytuacji, gdy siły i środki do szczebla wojewódzkiego nie są w stanie poradzić sobie z problemem, wojewoda zwraca się z pisemnym wnioskiem do Ministra Obrony Narodowej o udzielenie pomocy przez jednostki wojskowe. Ten z kolei poprzez Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, dalej przez Centrum Zarządzania Kryzysowego MON i odpowiedni Wojewódzki Sztab Wojskowy, wydziela siły i środki z jednostek wojskowych do pomocy władzom lokalnym. Należy cały czas pamiętać, że takimi pododdziałami sił zbrojnych organa administracji państwowej jedynie kierują, a dowodzi Szef Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego. Podstawowa procedura działania przedstawiona została na rys. 1.

**Alarmowa** – różni się znacząco od podstawowej tym, że w sytuacjach nagłych, mających gwałtowny przebieg, dowódca jednostki wojskowej samodzielnie podejmuje decyzję o udzieleniu wsparcia komponentowi cywilnemu.

**Nakazowa** – ma miejsce, gdy wprowadzanie wojskowych sił i środków odbywa się na podstawie decyzji Ministra Obrony Narodowej i na rozkaz Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego lub też dowódcy Rodzaju Sił Zbrojnych, Dowódcy Korpusu, Dowódcy Flotyli oraz Dowódcy Jednostki Wojskowej.



Rys. 1. Procedura aktywacji Sił Zbrojnych RP w sytuacjach kryzysowych  
 Źródło: Dokumentacja Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Zielonej Górze.

## Zadania realizowane przez Podsystem Wczesnego Ostrzegania oraz Podsystem Ratownictwa Chemicznego

„Plan użycia pododdziałów Wojsk Chemicznych w sytuacjach kryzysowych” określa obszar zadań w zakresie:

1. Monitorowania i oceny zagrożeń niemilitarnych;
2. Likwidacji skażeń chemicznych i promieniotwórczych.

Ad. 1. Jest to działanie mające na celu pozyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie a także dystrybuowanie bieżących danych oraz informacji na temat czynników, które mogą mieć bezpośredni wpływ na zaistnienie sytuacji kryzysowych. Monitorowanie sytuacji skażeń jest realizowane w ramach Systemu Wykrywania skażeń w oparciu o Podsystem Wczesnego Ostrzegania (PWO), którego nadrzędnym zadaniem jest zapewnienie informacji organom dowodzenia o uwolnieniach środków promieniotwórczych, chemicznych i biologicznych na skutek zdarzeń typu ROTA.

Główne zadania Podsystemu Wczesnego Ostrzegania to:

1. Monitorowanie źródeł zagrożeń skażeniami i skażeń;
2. Wykrywanie skażeń promieniotwórczych i chemicznych;
3. Opracowanie oceny sytuacji skażeń;

4. Ostrzeganie i powiadamianie pododdziałów (instytucji) o zagrożeniu skażeniami;
5. Rozpoznanie stref skażeń promieniotwórczych i chemicznych;
6. Oznakowanie rejonów skażonych i niebezpiecznych;
7. Wymiana informacji z jednostkami organizacyjnymi układu pozamilitarnego na zasadach określonych w organizacji współdziałania.

Ad. 2. Użycie pododdziałów likwidacji skażeń chemicznych i promieniotwórczych:

Na jednostkach organizacyjnych resortu Obrony Narodowej w zakresie OPBMR ciężą zadania wynikające z Ustawy o zarządzaniu kryzysowym:

1. Współdziałanie w monitorowaniu zagrożeń;
2. Wykonywanie zadań związanych z oceną skutków zjawisk zaistniałych na obszarze występowania zagrożeń;
3. Izolowanie obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;
4. Współdziałanie w usuwaniu materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianiu, z wykorzystaniem sił i środków będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
5. Likwidowanie skażeń chemicznych;
6. Usuwanie skażeń promieniotwórczych.

W celu realizacji powyższych zadań Siły Zbrojne RP posiadają Podsystem Ratownictwa Chemicznego (PRChem) oraz Podsystem Wczesnego Ostrzegania (PWO), które to z kolei stanowią istotny element wsparcia służb cywilnych w działaniach ratowniczych w zakresie posiadanych możliwości.

W celu utrzymania zdolności do realizacji ww. zadań w jednostkach Wojsk Chemicznych utrzymywane są w gotowości wszystkie opisane powyżej elementy. Za przygotowanie i wyszkolenie wydzielanych elementów (zespołów, grup, drużyn) oraz za sprawność i skompletowanie sprzętu do realizacji zadań w ramach reagowania kryzysowego odpowiedzialni są ich dowódcy.

Podsystem Ratownictwa Chemicznego głównie odpowiedzialny jest za ocenę zagrożenia w rejonie awarii oraz za likwidację skutków skażeń chemicznych i promieniotwórczych. Zasadniczo elementy PRChem czyni się odpowiedzialne za usuwanie skutków awarii chemicznych, zdarzeń radiacyjnych oraz aktów terroryzmu z użyciem broni masowego rażenia na terenie jednostek (instytucji) resortu Obrony Narodowej. Mogą one ponadto zostać użyte celem wsparcia działań ratowniczych jednostek ratownictwa chemicznego układu pozamilitarnego w likwidacji skutków awarii obiektów z materiałami niebezpiecznymi, w zakładach przemysłowych oraz na szlakach komunikacyjnych na terenie kraju pod warunkiem, że użycie innych dostępnych sił i środków jest niemożliwe bądź niewystarczające.

Do głównych zadań Podsystemu Ratownictwa Chemicznego należy:

1. Wykonywanie zadań związanych z oceną zjawisk zaistniałych w rejonie występowania zagrożenia;
2. Ograniczenie rozprzestrzeniania się skażeń;
3. Likwidacja skażeń chemicznych;
4. Usuwanie skażeń promieniotwórczych;
5. Współuczestnictwo w usuwaniu ciekłych toksycznych środków przemysłowych.

Na podstawie Wytycznych Szefa Sztabu – Zastępcy Dowódcy Wojsk Lądowych z dnia 5 maja 2010 r. w sprawie ujednoczenia procedur działania elementów Podsystemu Wczesnego Ostrzegania Wojsk Lądowych oraz z dnia 16 czerwca 2010 r. w sprawie funkcjonowania Systemu Wykrywania Skażeń w Wojskach Lądowych siły i środki PWO osiągnęły gotowość do wykonywania zadań w przeciągu kilku godzin.

Chemiczne i Radiacyjne Zespoły Awaryjne (ChRZA) zostały powołane przez Ministra Obrony Narodowej 16 listopada 1989 r. zarządzeniem nr 85/MON. Zarządzeniem Szefa Sztabu Generalnego nr 14/Oper. z dnia 13 grudnia 1989 r. został określony ich skład, zasady przygotowania i działania oraz warunki uczestnictwa w likwidowaniu katastrof chemicznych na obszarze kraju. Ich nadrzędnym zadaniem jest likwidacja skażeń chemicznych i radiacyjnych na terenie jednostek wojskowych i instytucji resortu MON. Ponadto ChRZA są w stanie wspomagać Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w usuwaniu skutków awarii chemicznych oraz wypadków radiacyjnych.

ChRZA jest nieetatowym elementem tworzonym z etatowych, uprzednio wyznaczonych i odpowiednio przygotowanych, pododdziałów wojsk chemicznych.

Do zasadniczych zadań ChRZA należą:

1. Określanie możliwości i warunków prowadzenia akcji ratowniczej oraz usuwania przyczyn i skutków awarii;
2. Ograniczenie rozprzestrzeniania się skażeń;
3. Neutralizacja ciekłych toksycznych środków przemysłowych;
4. Dekontaminacja sprzętu, budynków, urządzeń oraz terenu w rejonie awarii;
5. Zbieranie i zabezpieczanie (składowanie) skażonych substancji (skażonej gleby, elementów konstrukcji itp.);
6. Prowadzenie zabiegów likwidacji skażeń ludzi;
7. Zbieranie i transportowanie materiałów skażonych;
8. Dostarczanie wody oraz sporządzanie i dystrybucja roztworów neutralizujących skażenia.

Grupy Ratownictwa Chemicznego stanowią część składową ChRZA i są powoływane jako specjalistyczny element wzmocnienia. Grupy Ratownictwa Chemicznego są etatowym elementem kompanii chemicznych.



Zespół Ratownictwa Chemicznego (ZRChem) jako podstawowy element ChRZA w razie wystąpienia awarii niewymagającej aktywacji całego ChRZA może zostać aktywowany samodzielnie i przetransportowany w docelowe miejsce transportem powietrznym. Strefy odpowiedzialności ChRZA przedstawiono na rys. 2.



Rys. 2. Rozmieszczenie elementów Podsystemu Ratownictwa Chemicznego  
Źródło. Plan użycia pododdziałów Wojsk Chemicznych (WChem) w sytuacjach kryzysowych.

Do wsparcia organów administracji publicznej przy zwalczaniu zagrożeń w sytuacjach kryzysowych w zależności od ich rodzaju WChem mogą wyznaczyć:

1. **Chemiczny i Radiacyjny Zespół Awaryjny (ChRZA)** – powoływany do usuwania skutków awarii chemicznych i wypadków radiacyjnych, a także aktów terroru z użyciem BMR zasadniczo na terenie jednostek i instytucji resortu Obrony Narodowej. Może zostać użyty również jako element wsparcia układu pozamilitarnego.
2. **Grupę Ratownictwa Chemicznego (GRChem)** – powoływaną zwłaszcza w przypadku trudnych i złożonych akcji jako element wzmocnienia ChRZA.
3. **Podsystem Wczesnego Ostrzegania (PWO)** – funkcjonujący w ramach Systemu Wykrywania Skażeń, mający na celu dostarczyć informacji o wystąpieniu skażeń organom dowodzenia, pozwalając tym samym wypracować wnioski i propozycje w zakresie ostrzegania i alarmowania wojsk.

4. **Zgrupowania Zadaniowe** (inne doraźne grupy zadaniowe) – tworzy się w zależności od potrzeb na bazie sił i środków wydzielonych na podstawie odpowiednich załączników do planu.

### **Zasady współdziałania komponentu wojskowego z organami administracji publicznej**

Pododdziały oraz sprzęt specjalistyczny Wojsk Chemicznych dają możliwość udzielenia wsparcia organom administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych w zakresie likwidacji skażeń chemicznych, biologicznych oraz promieniotwórczych, a także rozpoznania skażeń i ratownictwa chemicznego. Działania w czasie pokoju wymagają od żołnierzy i ich dowódców nieco innego podejścia oraz zastosowania odmiennych metod pracy. Podczas takich sytuacji perfekcyjna znajomość sprzętu, kreatywność, umiejętność dobrego planowania, czy też znajomość procedur i przepisów będą odgrywały kluczową rolę. O skuteczności wydzielanych na ten czas elementów będzie decydowało ich wcześniejsze wyszkolenie i nabyta wiedza. W tym celu Minister Obrony Narodowej – Zarządzeniem Nr Z-2/MON z dnia 25 marca 2011 r. – wprowadził „Program szkolenia pododdziałów zawodowych Wojsk Chemicznych”.

Współpraca wydelegowanych komponentów Wojsk Chemicznych z wyspecjalizowanymi komórkami Państwowej Straży Pożarnej odbywa się w oparciu o wcześniej przedstawione ustawy i przepisy wykonawcze oraz zapisy Ustawy o Państwowej Straży Pożarnej [6].

Podczas wspólnych działań w zagrożonym rejonie organizowana będzie kooperacja pomiędzy elementami resortowymi MSW i MON, poprzez wyspecjalizowane komórki administracji publicznej, z Wojewódzkimi Sztabami Wojskowymi, Wydziałami Zarządzania Kryzysowego, Jednostkami Państwowej Straży Pożarnej i Komendami Policji oraz Powiatowymi Stacjami Sanitarno-Epidemiologicznymi.

W rejonie awarii dowódca ChRZA/ZRChem/GRChem nawiązuje bezpośrednio współdziałanie z właściwym przedstawicielem administracji terenowej kierującym działaniami ratowniczymi w terenie oraz dowódcą formacji ratownictwa Państwowej Straży Pożarnej (zakładowej lub innej) w celu skoordynowania wspólnych działań w czasie likwidacji skutków awarii.

W celu sprawnego współdziałania pomiędzy układem militarnym i pozamilitarnym na wypadek działania w sytuacjach kryzysowych organizuje się ćwiczenia angażujące obie strony. Celem takich ćwiczeń, oprócz doskonalenia elementu współdziałania, jest sprawdzenie poziomu wyszkolenia elementów wchodzących w skład Podsystemu Ratownictwa Chemicznego, a także wymiana doświadczeń, zdobywanie doświadczenia w zakresie dowodzenia podczas usuwania skutków awarii oraz doskonalenie w posługiwaniu się sprzętem spe-



cjalistycznym. Ćwiczenia takie pozwalają na pozyskanie wiedzy o potencjale sprzętowym współdziałających służb i możliwościach realizacji zadań.

## **Przykłady wspólnych ćwiczeń Grup Ratownictwa Chemicznego z PSP**

### **Ćwiczenie z dnia 12.02.2004 r.**

Wspólne ćwiczenie GRCh 5 bchem z Państwową Strażą Pożarną z Tarnowskich Gór odbyło się 12.02.2004 r. Elementy 5 bchem, które brały udział w ćwiczeniu, to wydzielone siły 1 kompanii likwidacji skażeń, kompanii rozpoznania skażeń, plutonu remontowego i plutonu medycznego, które były podporządkowane Grupie Ratownictwa Chemicznego.

Tematem tego ćwiczenia było działanie Grupy Ratownictwa Chemicznego podczas usuwania skutków awarii od Toksycznych Środków Przemysłowych (TŚP) we współdziałaniu z plutonem rozpoznania skażeń.

Celem ćwiczenia było: zapoznanie żołnierzy ze sprzętem Państwowej Straży Pożarnej; doskonalenie umiejętności dowódców zespołów i dowódcy WGSRChem w dowodzeniu zespołami podczas usuwania skutków awarii przemysłowych; doskonalenie umiejętności w zakresie planowania przemieszczenia sił i środków do rejonu awarii; doskonalenie umiejętności w zakresie stawiania zadań do usuwania awarii oraz utrzymywania łączności.

Zarys sytuacji taktycznej ćwiczenia: 12.02.2004 r. o godzinie 6.30 w wyniku uderzeń lotnictwa na węzeł kolejowy w m. Tarnowskie Góry doszło w rejonie Lasowice do uszkodzenia cysterny samochodowej przewożącej TŚP. Z uszkodzonego płaszcza cysterny samochodu wydobywa się ciecz. Na cysternie zidentyfikowano pomarańczowe tablice z cyframi 268 w liczniku i 1005 w mianowniku. Powiadomiono Posterunek Policji i Państwową Straż Pożarną w Tarnowskich Górach.

Sposób realizacji zadania przez ChrZA: na sygnał „AWARIA”, wydzielone siły i środki GRChem i ChrZA realizują odpowiednie zadania przygotowawcze, po czym wykonują marsz do rejonu awarii. ChrZA przyjmuje w podporządkowanie wydzielone siły 1klsk, krsk, plutonu medycznego oraz plutonu remontowego szkolące się na OC Czarna Huta.

Następnie zostaje rozwinięty punkt dekontaminacyjny, a elementy zabezpieczenia logistycznego i meteorologicznego oraz obsługi ZP-800 przygotowują się do postawienia kurtyny wodnej wokół miejsca awarii w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się parującego amoniaku. Państwowa Straż Pożarna prowadzi akcję gaśniczą i rozbudowuje linię wodną do położenia piany w miejscu awarii. Zostaje przeprowadzone rozpoznanie TŚP i następuje wyznaczenie stref

zagrożenia, ewakuacja rannych i porażonych. Ratownicy chemiczni uszczelniają uszkodzoną cysternę samochodową przewożącą amoniak, po czym zostaje przeprowadzone odkażanie uszkodzonej cysterny. Skuteczność odkażania zostaje sprawdzona przez obsługę laboratorium chemiczno-radiometrycznego. Przeprowadza się odkażanie sprzętu samochodowego biorącego udział w akcji, Państwowa Straż Pożarna przepompowuje ciekły amoniak do sprawnej cysterny. Pary ratowników po wyjściu ze strefy zagrożenia zostają poddane dekontaminacji.

Po wykonaniu zadania pododdziały wykonują przemieszczenie do MSD, gdzie odtwarzają zdolność bojową.

### **Ćwiczenie z dnia 22.11.2005 r.**

Ćwiczenie to zostało zaplanowane i przeprowadzone w sposób analogiczny do poprzedniego.

### **Ćwiczenie z dnia 24.04.2007 r.**

Kolejne ćwiczenie było przeprowadzone pomiędzy wydzielonymi siłami 5bchem oraz JRG PSP Katowice-Piotrowice, JRG PSP Tarnowskie Góry, JRG PSP Gliwice-Łabędy, JRG Knurów.

Tematem tego ćwiczenia było działanie Grupy Ratownictwa Chemicznego podczas usuwania skutków awarii od toksycznych środków przemysłowych we współdziałaniu z JRG PSP.

Celem ćwiczenia było: praktyczne sprawdzenie założeń dotyczących możliwości i czasu dojazdu do miejsca zdarzenia przewidzianych sił i środków; zapoznanie ze sprzętem ratowniczym używanym przez JRG PSP; doskonalenie umiejętności kierownika grupy w dowodzeniu GRChem oraz współdziałaniu z wybranymi JRG PSP.

Ćwiczenie trwało od godziny 8.35 do godziny 14.35 przy Hucie Cynku Miasteczko Śląskie.

Zarys sytuacji ćwiczenia: W dniu 24.04.2007 r. we wczesnych godzinach rannych podczas wyładunku wagonów towarowych na bocznicę kolejowej Huty Cynku Miasteczko Śląskie pracownicy stwierdzili, że w jednym z krytych wagonów towarowych, pomiędzy beczkami o pojemności 200 dm<sup>3</sup> z alkoholem metylowym, znajduje się kilka nieoznakowanych beczek z nieznaną substancją. Stwierdzono, że jedna z beczek była uszkodzona. Wyciekająca substancja spowodowała zgon jednego pracownika, dwóch innych w stanie krytycznym przewieziono do szpitala nr 3 w Tarnowskich Górach. Po wstępnych badaniach poszkodowanych pracowników ustalono, że mieli oni kontakt z substancją paralityczno-drgawkową. O zaistniałym fakcie powiadomiono posterunek policji w Miasteczku Śląskim. Policja ustaliła, że grupa terrorystyczna Talaa'Al-Fateh próbowała przemycić w wagonach towarowych środki bojowe do krajów Euro-

py Zachodniej. Służby ochrony zakładu powiadomiły PSP w Tarnowskich Górach, dyrekcja zakładu powiadomiła wojewodę śląskiego i poprosiła o wsparcie w postaci Grupy Ratownictwa Chemicznego z 5 batalionu chemicznego z Tarnowskich Gór.

Sposób realizacji zadania: Dyspozytor Huty Cynku Miasteczko Śląskie wzywa JRG PSP Tarnowskie Góry do rozpoczęcia akcji ratowniczej. Wstępnie rozpoznano BST i wyznaczono strefy zagrożenia o promieniu 100 m, następnie zadysponowano JRG PSP Gliwice-Łabędy, Knurów, Katowice-Piotrowice i GRChem do usunięcia skutków awarii.

Po sygnale „AWARIA” wydzielone siły i środki GRChem i pododdziałów batalionu wchodzących w skład ChrZA realizują określone zadania. Następuje przemieszczenie do rejonu awarii i nawiązanie współdziałania z JRG PSP oraz przeprowadzenie rekonesansu rejonu awarii, po czym określa się podział rejonu awarii na odcinki bojowe.

Zgrupowanie ratownicze otrzymuje zadania usunięcia skutków awarii od BST. W tym celu JRG PSP Gliwice-Łabędy i Knurów rozwija punkt dekontaminacyjny i wspólnie z JRG PSP Katowice-Piotrowice oraz JRG PSP Tarnowskie Góry dokonują rozmieszczenia elementów zabezpieczenia logistycznego i meteorologicznego modułu bojowego wszystkich jednostek biorących udział. JRG PSP Tarnowskie Góry osiąga gotowość wodną do zaopatrzenia wodnego, wykonania kurtyn wodnych oraz gaszenia ewentualnych pożarów przy użyciu piany średniej. Zostaje rozpoznane BST, po czym strefy zagrożenia poddane są weryfikacji. JRG PSP Katowice-Piotrowice i GRChem wykonują ewakuację rannych i porażonych. Uszczelnienie zbiorników z MN w krytym wagonie wykonuje JRG PSP Katowice-Piotrowice i GRChem, po czym JRG PSP Katowice-Piotrowice wykonuje awaryjny przeładunek przewożonych zbiorników. Następnie GRChem jest odpowiedzialna za przeprowadzenie dekontaminacji sprzętu JRG PSP oraz GRChem biorącego udział w akcji, po czym skuteczność dekontaminacji weryfikuje obsługa SLR-Chem JRG PSP Katowice-Piotrowice. Po wyjściu ratowników ze strefy zagrożenia JRG PSP Gliwice-Łabędy i Knurów przeprowadzają ich dekontaminację.

Następuje wykonanie przemieszczenia JRG PSP i GRChem do MSD, gdzie odtwarzają zdolność bojową.

### **Ćwiczenie z 19–25.04.2008 r pk. COOperation 2008**

Scenariusz ćwiczenia: w wyniku katastrofy dużego samolotu pasażerskiego w pobliżu strefy granicznej, który spadając, uderza w pociąg towarowy z transportem substancji chemicznych z pobliskiej fabryki, powstaje ogromny wybuch o potężnej sile eksplozji, która spowodowała zniszczenie lub uszkodzenie kilkudziesięciu budynków. Niektóre z nich stanęły w płomieniach. Za-

grożone jest również ujęcie wody pitnej przez wyciekającą substancję z uszkodzonego pociągu. Szczątki samolotu są rozrzucone w promieniu kilku kilometrów, powodują zniszczenia m.in. na parkingu samochodowym przy konsulacie jednego z państw azjatyckich oraz powstanie pożaru w ośrodku dla uchodźców Straży Granicznej. Całkowita liczba ofiar oraz osób pośrednio poszkodowanych wskutek zdarzenia jest olbrzymia. Lokalne służby i siły ratownicze składające się również ze specjalistycznych grup chemicznych, poszukiwawczo-ratowniczych, wysokościowych oraz jednostek gaśniczych podejmują działania ratownicze, ale okazuje się, że zaistniała sytuacja przerasta ich możliwości.

Strona Polska zwraca się o pomoc międzynarodową poprzez Centrum Monitoringu i Informacji Unii Europejskiej, w wyniku czego kilka krajów przysłało swoje grupy ratownicze do wsparcia działań ratowniczych. Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności wysłała na miejsce katastrofy swoją grupę koordynacyjną, której zadaniem jest utworzenie sztabu koordynującego pomoc krajową i międzynarodową. Wszystkie grupy ratownicze są zakwaterowane w jednym obozie i od tego momentu rozpoczyna się ćwiczenie.

Cele, jakie zostały wyznaczone w trakcie tego ćwiczenia, to doskonalenie współdziałania sił i środków Centralnego Odwołu Operacyjnego z innymi służbami, organizacjami oraz podmiotami współdziałającymi z krajowym systemem ratowniczo-gaśniczym w sytuacji wielowątkowego zdarzenia wymagającego koordynacji działań krajowych sił cywilnych i wojskowych oraz zagranicznych grup ratowniczych, sprawdzenie umiejętności współpracy polskich i zagranicznych grup ratowniczych podczas walki ze skutkami zdarzenia, w tym także w czasie wspólnych działań mieszanych grup ratowniczych, sprawdzenie kompatybilności sprzętu ratowniczego oraz środków łączności (w czasie współdziałania z innymi służbami, podmiotami oraz grupami międzynarodowymi).

W ćwiczeniach tych, od lat, biorą czynny udział siły Państwowej Straży Pożarnej, które – zgodnie ze standardem ćwiczeń NATO i Unii Europejskiej – mają na celu sprawdzenie zarówno szczebla decyzyjnego, jak i realizacyjnego.

### **Ćwiczenie 23.08–03.09.2011r. pk. CODRII-11**

W dniach 23.08–03.09.2011 r. odbyło się ćwiczenie pk. CODRII-11 zorganizowane przez Euroatlantyckie Centrum Koordynacji Reagowania na Katastrofy (EADRCC) w Mołdawii.

Tłem dla ćwiczenia było hipotetyczne trzęsienie ziemi w sile 7,5 w skali MSC. Żołnierze pułku w ramach ćwiczenia wykonywali zadania w zakresie udzielania pomocy ludności cywilnej dotkniętej skutkami katastrofy, a także brali udział w likwidacji skutków skażeń jakie powstały w wyniku zniszczenia zakładów przemysłowych na terenach dotkniętych trzęsieniem ziemi.

W ćwiczeniu brali udział przedstawiciele z 32 państw z obszaru NATO oraz przedstawiciele Białorusi i Ukrainy. Realizacja zadań w ramach prowadzonego ćwiczenia była doskonałą okazją, aby podnieść kwalifikacje żołnierzy pułku oraz zweryfikować procedury obowiązujące podczas działań międzynarodowych.

## **Przykłady udziału wydzielonych elementów Wojsk Chemicznych w sytuacjach kryzysowych**

### **Powódź 2001**

Po przejściu fali powodziowej w województwie podkarpackim na rzece Wiśle doszło do przerwania wałów przeciwpowodziowych, w wyniku czego zalany został znaczny obszar gminy Gorzyce (ok. 32 km<sup>2</sup>) w województwie podkarpackim, a w szczególności miejscowości: Zalesie Gorzyckie, Sokolniki, Orliśka, Furmany, Zabrody, Trześń, Gorzyce. Decyzję o użyciu wojska podjęto w dniu 04.08.2001 r. na wniosek wojewody podkarpackiego. Akcja z użyciem pododdziałów 5 bchem trwała od 06 do 31.08.2001r.

Przedsięwzięcia głównie obejmowały zabiegi odkażająco-dezynfekujące polegające na usunięciu substancji niebezpiecznych oraz ustrojów chorobotwórczych z powierzchni.

W akcji usuwania skutków powodzi brało udział 11 żołnierzy zawodowych i 50 żołnierzy służby zasadniczej.

Odkazano i zdezynfekowano: 908 budynków mieszkalnych, 1342 budynki gospodarcze, 7 budynków użyteczności publicznej i 14,6 ha różnych powierzchni litych.

### **Powódź 2010**

Powódź wystąpiła w drugiej połowie maja 2010 (I fala powodziowa) oraz na początku czerwca (II fala powodziowa). W wyniku obfitych opadów w dn. 14–18 maja podniósł się poziom w dorzeczu górnej Wisły i Odry, powodując najczęściej w południowej części Polski przerwanie wałów i zalanie miast. Druga fala powodzi wystąpiła po obfitych deszczach w dn. 1–2 czerwca, w wyniku których przerwane zostały wały przeciwpowodziowe w województwach: małopolskim, podkarpackim, świętokrzyskim i lubelskim.

Grupy zadaniowe prowadziły odkażanie domów mieszkalnych, zabudowań gospodarczych, obiektów użyteczności publicznej typu: szkoły, przedszkola, urzędy, oczyszczalnie ścieków, zakłady przemysłu spożywczego, cementarze

itp. Natomiast w gminach Bieruń i Dobrzeń Wielki grupy zadaniowe z 5 bchem przeprowadziły tylko dezodoryzację terenu.

W trakcie prowadzenia działań zostało odkażonych 379 gospodarstw (ok. 1272 budynków mieszkalnych i gospodarczych), 3 cmentarze, ok. 16 230 m<sup>2</sup> powierzchni różnych (w tym 9300 m<sup>2</sup> magazynów), a także wykonano dezodoryzację dróg o długości ok 4 km.

### **Powódź 2012**

W czwartek 5 lipca 2012 r., w wyniku opadu ulewnych deszczy w gminie Olszyna koło Lubania, wezbrała lokalna rzeka, tym samym zalewając w kilkanaście minut domy, ulice i sklepy. Szacowana liczba poszkodowanych wynosiła 1000 osób i zerwanych zostało kilka mostów.

Zgodnie z rozkazem dowódcy 5 pchem z dnia 11.07.2012 r. zespół zadaniowy osiągnął wskazany rejon 12.07.2012 r. o godz. 0.30. Tego samego dnia od godz. 6.00 rozpoczął wykonywanie zadań zgodnie z „Notatką uzgodnień” określoną podczas rekonesansu przeprowadzonego dnia 10.07.2012 r. przez dowódcę zespołu zadaniowego.

Zgodnie z „Notatką uzgodnień”, pomiędzy dowódcą zespołu zadaniowego a burmistrzem Olszyny, zespół zadaniowy otrzymał zadanie przeprowadzenia dezynfekcji wewnętrznej oraz zewnętrznej strony budynków mieszkalnych (ok. 300 m<sup>2</sup>) jak również gospodarczych znajdujących się na terenie gminy, dotkniętych skutkami powodzi.

Środek dezynfekujący „Chloramina T” zabezpieczała Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Lubaniu.

### **Podsumowanie i wnioski**

Na podstawie przeprowadzonych analiz udziału w akcjach ratowniczych i usuwaniu skutków klęsk żywiołowych, jak również wspólnych ćwiczeń, do najczęściej poruszanych problemów można zaliczyć kłopoty ze sprawnym współdziałaniem na płaszczyźnie międzyresortowej i samorządowej. Ze względu na brak precyzyjnych uwarunkowań prawnych dochodziło czasami do nieporozumień pomiędzy organami administracji publicznej szczebla podstawowego – odpowiedzialnych za zabezpieczenie pododdziałów biorących udział np. w likwidacji skutków powodzi. Zgodnie z aktualnym stanem prawnym, powinny one zabezpieczyć pododdziały w: wyżywienie, zakwaterowanie, uzupełnianie MPS, zabezpieczenie medyczne, naprawy uszkodzonego sprzętu czy wybór i zapewnienie środka do odkażania. W tej kwestii postulowano, aby zostały ujednolicone zapisy dotyczące korzystania i rozliczania z zasobów gospodarki narodowej.

W zakresie organizacji i planowania logistycznego stosowano formę porozumienia „Notatka uzgodnień”, której treść była doraźnie ustalana podczas



rekonesansu miejsca zdarzenia pomiędzy przedstawicielem jednostki wojskowej a organami administracji publicznej. Pozwalała ona w sposób przejrzysty ustalić zadania do wykonania oraz określała podmioty odpowiedzialne za zabezpieczenie prowadzonych działań.

Żołnierze i dowódcy grup zadaniowych napotykali również problemy natury technicznej związane z odzieżą ochronną niepozwalającą na wydłużenie czasu przebywania w niej, a także z zastosowaniem urządzeń plecakowych do wspomagania oddychania. Ponadto zwracano również uwagę, aby nieco zmodyfikować prądownice w instalacjach rozlewczych IRS-2, tak aby uzyskać większą dyspersję środka na odkażanej (dezynfekowanej) powierzchni. Takie możliwości posiadają już prądownice stosowane w instalacjach IRS-2C.

Sprzęt, którym dysponują Wojska Chemiczne spełnia wszystkie normy techniczne i jest kompatybilny ze sprzętem ratownictwa chemicznego PSP.

Procedury współdziałania Wojsk Chemicznych z PSP w zwalczaniu zagrożeń niemilitarnych opierają się na ustawach i rozporządzeniach będących fundamentem systemu bezpieczeństwa państwa.

## **Literatura:**

- [1] Ustawa o zarządzaniu kryzysowym, Dz. U. z 2007 r., nr 89, poz. 590.
- [2] Ustawa o stanie klęski żywiołowej, Dz. U. z 2002 r., nr 62 poz. 558.
- [3] Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 maja 2000 r. s. 13.
- [4] Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 2004 r., nr 241, poz. 2416.
- [5] Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, Dz. U. z 2001 r., nr 123, poz. 1353.
- [6] Ustawa o Państwowej Straży Pożarnej, Dz. U. z 1991 r., nr 88, poz. 400.

Witalis Pellowski, Damian Machaj

*Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. Gen. Tadeusza Kościuszki  
we Wrocławiu*

## **COOPERATION BETWEEN THE MILITARY COMPONENT OF SPECIALIZED RESCUE TEAM DURING DECONTAMINATION**

### **Abstract**

This paper presents the problem of interaction between specialized groups of chemical rescue of the State Fire Brigade (FB) and the components of Chemical Forces, which, in the Chemical and Radiation Emergency Teams are secreted as task forces to support the emergency response. Analysis of joint training and experience gained in this way was used to formulate the demands to improve hardware compatibility and improvement tactics. The equipment, which has a Chemical Forces allows to carry out decontamination of people and equipment, which was often tested in preparation for participation in the HRF (High Readiness Forces), the NATO Response Force. Training Cooperation with groups of chemical rescue FG is an important constituent of complete potential opportunities in different situations. International experience allow to incorporate some of the solutions to the military units and the FB.

**Keywords:** decontamination, rescue, cooperation.